

گسترده بوده و بعضاً اختلاف نظرات شدیدی نیز میان اهل فن وجود دارد.

۲- دسته دوم اشکالات بیشتر ناشی از کم دقتی و عدم بکارگیری اصول صحیح در نوشتن نسخ می‌باشند که در مواردی اثرات زیان‌بارتری را در بیمار برجای می‌گذارند. بطور مثال بد خط بودن یک نسخه اگر با سهل‌انگاری دکتر داروسازی توأم شود می‌تواند موجب ارائه داروهای متفاوتی گشته، منجر به بروز عوارض شدید و بعضاً کشنده در بیمار گردد. بهرحال اصول صحیح نسخه‌نویسی از دیدگاه دوم و توصیه‌هایی که داروساز با توجه به تجربیات خود در این زمینه می‌تواند به پزشک ارائه دهد، موضوعی است که توسط Neil M. Davis استاد داروسازی دانشگاه Temple بریتانیا مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

کاهش اشتباه در دارو درمانی مستلزم نوشتن صحیح و کامل می‌باشد.

بسیاری از پزشکان علی‌رغم سالها آموزش از بدو دوران طبابت نسخ را بدخط و ناخوانا می‌نویسند. به احتمال زیاد علت این امر این است که غالب دانشکده‌های پزشکی دانشجویان را به حدکافی در زمینه نحوه صحیح نسخه‌نویسی آموزش نمی‌دهند. در بعضی دانشکده‌ها برای دانشجویان سال دوم پزشکی یک سخنرانی دو ساعته در مورد نسخه‌نویسی برگزار می‌شود، در حالی که بعضی دانشجویان در سال سوم و یا چهارم تحصیلات خود و اکثر آنها در سال اول دستیاری خود به طور کامل با تجربه نسخه‌نویسی

اصول صحیح نسخه‌نویسی و نقش داروسازان

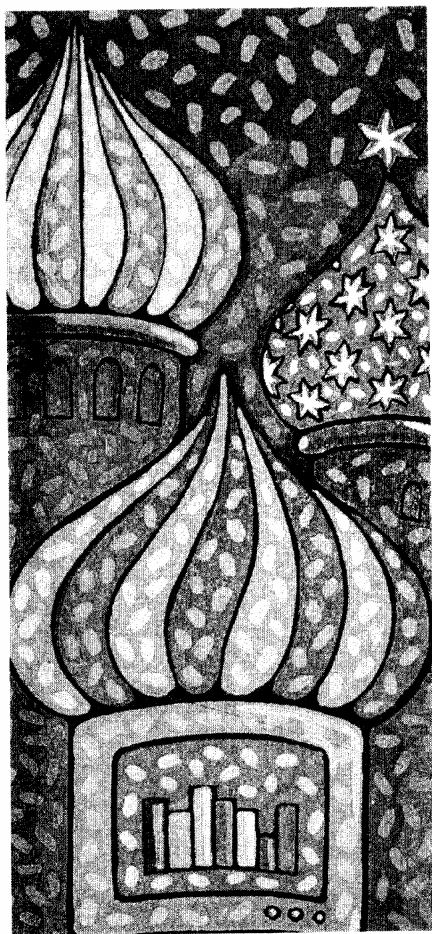
مقدمه مترجم:

اصول نسخه‌نویسی و نکاتی که توجه به آنها برای نوشتن هر نسخه ضروری می‌باشد از جمله مباحثی است که در درس فارماکولوژی به دانشجویان پزشکی آموزش داده می‌شود، لیکن با توجه به وضعیت فعلی نسخه‌نویسی شماری از پزشکان در ایران، بنظر می‌رسد که توجه و حتی آموزش بیشتر در این زمینه امری اجتناب‌ناپذیر باشد. بدیهی است که در نهایت این بیمار است که مجبور به تحمل کلیه پیامدهای حاصل از تجویز نامناسب داروی نسخه شده می‌باشد. اشکالات موجود در بعضی از نسخه‌ها می‌تواند به دو علت باشد:

۱- اشکالاتی که بیشتر جنبه علمی دارند مانند: تجویز نابجای دارو، تجویز مقادیر مصرف نامناسب، طول درمان نامناسب، وجود تداخلات دارویی در میان اقلام تجویز شده و بحث در مورد مسائل ذکر شده بسیار

● **دستورات مصرف دارو بایستی بطور کامل در نسخه نوشته شود.** ذکر عبارت «طبق دستور» پذیرفتنی نیست. ممکن است در مواردی دستور شفاهی پزشک به بیمار مناسب نبوده و یا بیمار بدرستی آنرا درک نکنند.

مندرجات نسخه کنند. اگر دست خط پزشک خوانا نیست توصیه می‌شود که نسخه تایپ گردد (در مواردی که تجویز یک ماده تحت کنترل مثل ادویه مخدر- مورد نظر باشد، تایپ کردن نسخه غیرقانونی است).
■ **نام بیمار را به‌طور کامل بنویسید.** احتمال

برخورد می‌کنند. داروسازان می‌توانند با ارائه اطلاعات و توصیه‌های مناسب در بهبود کیفیت نسخه‌نویسی نقش بسزایی ایفا نمایند. منشاء پاره‌ای عادات نامناسب در نسخه‌نویسی (مثلاً نوشتن میلی‌گرم دارو) در این است که تاکنون پزشک متقاعد نشده است که رعایت این نکات مهم می‌تواند از بروز پاره‌ای اشتباهات جلوگیری نماید. از آنجا که پزشکان خواهان انجام هرکاری به روش صحیح آن هستند، تجربه نشان داده است که در صورت پیشنهاد روش بهتر و نکات مثبت توسط داروساز، پزشکان نیز عادات خود را در زمینه نسخه‌نویسی تغییر می‌دهند. هدف نهایی این است که بیمار داروی مناسب را با دستور و مقدار مصرف صحیح دریافت نماید لذا زمانی را که پزشک صرف پیگیری و اعمال این نکات می‌کند موجب اطمینان بیشتر وی در حصول به این هدف می‌گردد. مضافاً این که صرف وقت بیشتر برای نوشتن نسخ خوانا مزایای دیگری نیز در بردارد از جمله عدم نیاز در پاسخ دادن به سئوالات داروسازی که نتوانسته است خط پزشک را بخواند و هم چنین اجتناب از در دسرهای قانونی که از مصرف داروی اشتباه توسط بیمار ناشی می‌شوند.

نکات قابل توصیه به پزشکان:

■ **خوانا بنویسید.** این امر اولین قدم در ممانعت از بروز اشتباهات دارویی است. علاوه بر این در صورت ناخوانا بودن نسخه، داروسازان، پزشکان، پرستاران و بیماران باید وقت زیادی را صرف خواندن

● شاید بتوان گفت که اولین قدم برای جلوگیری از اشتباهات داروئی، خوانا نوشتن نسخ توسط پزشکان است.

بروز اشتباه در اسامی مشابه وجود دارد.

■ سن بیمار را ذکر ننمائید. این امر بخصوص

در مورد کودکان و بیماران کهنسال اهمیت دارد

■ در صورت تجویز دارویی که به تازگی به

بازار عرضه شده است، نام این دارو را با

حروف جدا از هم بنویسید. در این حالت

داروسازی که با فراورده جدید آشنا نمی باشد آن را با

داروی دیگری اشتباه نکرده و نیازی به تماس با

پزشک نیز نخواهد بود.

■ در صورت تجویز یک داروی کم مصرف

نام این دارو را نیز با حروف جدا از هم

بنویسید. به طور مثال داروساز ممکن است در

برخورد با قرص کم مصرف سولفادiazین ۲۵۰ میلی گرمی به راحتی آن را قرص بسیار پرمصرف سولفاسالازین ۲۵۰ میلی گرمی اشتباه نماید.

■ شکل داروی تجویز شده را ذکر ننمائید.

این امر بخصوص در موارد وجود تشابه اسمی بین

داروها از احتمال بروز اشتباه می کاهد. به طور مثال اگر

در نسخه بجای Losec 20mg ذکر شود Losec

capsules احتمال اشتباه این دارو که نام تجارتي

Omeprazole می باشد با قرص Lasix بسیار کم

می گردد زیرا داروی اخیر به شکل کپسول وجود ندارد.

■ قدرت یا واحد داروی تجویز شده را

همیشه در نسخه بنویسید. حتی اگر داروی مورد

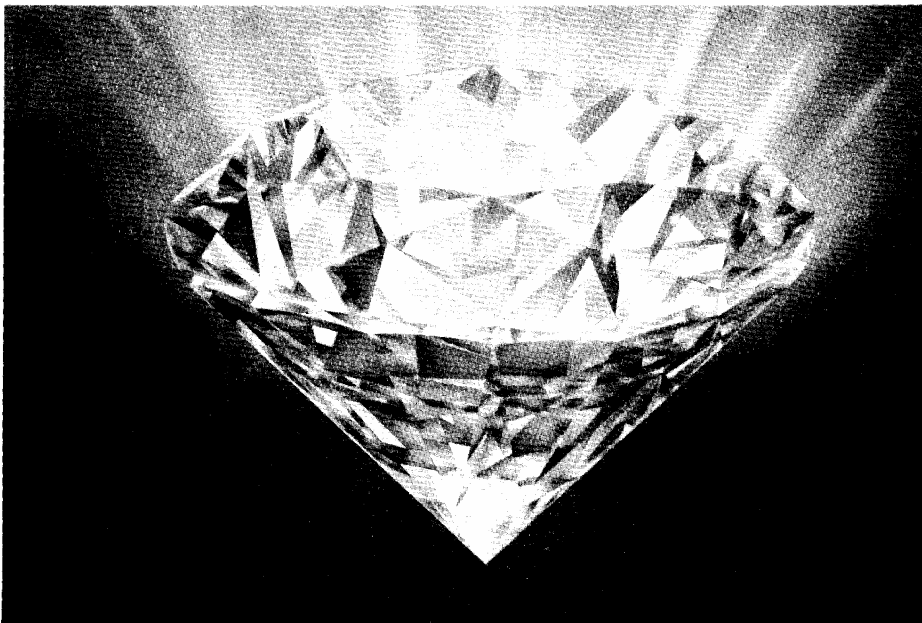
نظر شما تنها با یک واحد خاص در بازار موجود باشد

نیز از ذکر آن خودداری نوزید. در عین حال باید توجه

بفرمائید که در آینده احتمال ورود همین دارو با قدرت

اثرهای متفاوت وجود دارد. عادت به نوشتن قدرت و

یا واحد دارو از بروز اشتباه در چنین حالاتی جلوگیری

● نوشتن دقیق شکل داروی تجویز شده توسط پزشک، بخصوص در موارد وجود تشابه اسمی بین داروها از احتمال بروز اشتباه می‌کاهد.

می‌کند. در ضمن نوشتن میلی‌گرم دارو از بروز اشتباه با اسامی مشابه نیز جلوگیری می‌کند. بطور مثال در نسخه‌های بدخط احتمال بروز اشتباه بین اسامی مشابه مانند کلومیفن سیترات (قرص ۵۰ میلی‌گرمی) و کلومیپرامین (قرص ۱۰ و ۲۵ میلی‌گرمی)، پریادل (کربنات لیتوم، قرص ۳۰۰ میلی‌گرمی) و پارلودل (بروموکریپتین، قرص ۲/۵ میلی‌گرمی)، آلپوپورینول (قرص، ۱۰۰ میلی‌گرمی) و آلپرنولول (قرص ۵۰ و ۲۰۰ میلی‌گرمی) دهها نمونه دیگر وجود دارد. در این موارد ذکر واحد یا قدرت دارو از بروز این حالت جلوگیری می‌کند.

■ دستورات مصرف را کامل بنویسید. ذکر عبارت «طبق دستور» پذیرفتنی نیست. ممکن است در مواردی دستور شفاهی پزشک به بیمار مناسب نباشد و یا بیمار آن را به درستی درک نکند. نوشتن دستور مصرف هر دارو این امکان را به داروساز می‌دهد که خطاهای احتمالی را کنترل و تصحیح نماید. علاوه بر این نوشتن دستور مصرف داروهای یک نسخه موجب اطمینان بیشتر داروساز از تجویز صحیح و به جای دارو می‌گردد. رعایت این امر، به داروساز امکان راهنمایی بیمار و ترغیب وی را به رعایت دستورات فراهم می‌آورد.

■ موارد بکارگیری هر دارو را در نسخه ذکر کرده و بخواهید که داروساز این مطلب را بر روی برچسب دارو ذکر نماید. گاه مواردی پیش می‌آید که یکی از موارد استفاده دارو در بروشور آن

ذکر نشده است. نوشتن علت مصرف از بروز تصور نادرست برای داروساز در زمینه احتمال تجویز نابجای دارو جلوگیری بعمل می‌آورد. به طور مثال می‌توان به تجویز ضد افسردگی‌های سه حلقه‌ای به منظور درمان سردرد در بیماران غیر افسرده و یا تجویز ایمی‌پرامین برای رفع شب ادراری کودکان اشاره نمود. چنین کاربردهایی ممکن است در منابع پزشکی ذکر شده و به تایید رسیده باشند اما شاید هنوز در بروشور خاص مربوط به آن دارو وارد نشده باشند. در این گونه موارد تماس با داروساز و یا نوشتن یک یادداشت توسط پزشک و مراجعه داروساز به منابع معتبر علمی به رفع مشکل کمک خواهد نمود.

■ در موارد خاصی که تداخلات دارویی در نسخه تجویز شده وجود دارند چه باید کرد؟ اگر پزشکی آگاهانه اقدام به تجویز دو داروی دارای تداخل عمده بالینی می‌کند باید این نکته را در نسخه ذکر کند. به طور مثال بعضی بیماران تحت درمان با مهارکننده‌های آنزیم تبدیل‌کننده آنژیوتانسین (ACE's) در صورت مصرف املاح پتاسیم به زیاده پتاسیم خون (کشنده) مبتلاء می‌گردند. در صورتی که اگر مقادیر سرمی پتاسیم بیمار پایین باشد، تجویز یک داروی حاوی پتاسیم نیز ممکن است توصیه گردد. در این گونه موارد پزشک باید تحت کنترل بودن مقادیر سرمی پتاسیم بیمار را در نسخه ذکر نماید تا از بروز هرگونه تردیدی در مورد خطر تداخل دارویی و متعاقب آن تماس داروساز با پزشک و سلب اعتماد بیمار و اتلاف وقت وی جلوگیری شود.

مأخذ:

Neil M. Davis, Pharm D, Complete prescription Orders Reduce Medication Errors, American pharmacy, vol NS 32, No.7, July 1992/560